

PROF. MUDR. JAN LIBIGER, CSc., FCMA, SEDMDESÁTILETÝ

Letos 16. června oslaví své 70. narozeniny jeden z nestorů české a slovenské psychiatrie, prof. MUDr. Jan Libiger, CSc., gentleman *par excellence* s neobyčejným smyslem pro fair play. Patří k nejvdělanějším, nejsečtělejším a nejslušnějším lidem, jaké jsem kdy poznal. To štěstí jsem měl už před 50 lety a již tehdy mne jako student medicíny velmi zaujal svou rozvážnou moudrostí a perfektní znalostí anatomie, zejména mozku, když působil jako pomocný asistent v Anatomickém ústavu Fakulty všeobecného lékařství Univerzity Karlovy (UK), kde studoval v letech 1966–1972. Čtyři roky po promoci složil atestaci I. stupně z psychiatrie, ale na druhou si musel počkat sedm let, neboť jeho tehdejší šéf podmiňoval její složení vstupem do KSČ. Jan v přesvědčení, že vstup do KSČ znamená ztrátu vlastní osobnosti, odolal a nakonec vyhrál. Tuhost normalizačního režimu začala pomalu povolovat, a tak mohl konečně v roce 1983 atestaci z psychiatrie II. stupně složit. Tou dobou byl již školeným elektroencefalografistou na Neurologické klinice ILF v Praze. Jeho genuinní přichylnost k anglosaskému světu našla poprvé výrazné uplatnění v šesti měsících mezi srpnem 1978 a únorem 1979, kdy se Jan Libiger dostal na školící místo Světové zdravotnické organizace v psychofarmakologii, jež bylo vypsáno na Tennessee Neuropsychiatric Institute na Vanderbilt University v Nashville. Jan Libiger, ač velice humanitně vzdělán i v psychologii, byl odborně zaměřen především na biologickou psychiatrii, zejména psychofarmakologii a elektrofyziologii. Jeho kandidátská práce hodnotila klinický význam prolaktinové odpovědi v psychiatrii. Jan Libiger nikdy nesledoval primárně formální aspekty svého profesního růstu, takže ani náznakem neobětoval svůj charakter úliběm tehdejšímu režimu. Docentem byl tudíž jmenován až v roce 1990. O pět let později proběhlo jeho habilitační řízení podle nových pravidel a jmenovaci řízení profesorem psychiatrie před vědeckou radou 3. lékařské fakulty UK. Jeho habilitační práce byla na téma schizofrenie.

Janova dráha – podobně jako u řady významných českých psychiatrů – začala po promoci v Psychiatrické léčebně v Horních Beřkovicích, kde působil tři roky jako sekundární lékař. Mimochodem Beřkovice daly světu věhlasné badatele jako Jana Volavku, Pavla Grofa, Václava Filipa a další. Zde Jan Libiger získal solidní a autentický praktický základ v klinické psychiatrii, který pak využil a dále rozvíjel na Psychiatrické

klinice Lékařské fakulty UK v Hradci Králové, kde později působil jako odborný asistent a docent. V květnu roku 1990, hned po jmenování docentem, odešel Jan Libiger na dva roky do Nathan S. Kline Institute for Psychiatric Research (New York University, Medical School, Dept. of Psychiatry, Orangeburg, New York) jako visiting scholar. Tam byl jeho mentorem „parťák z Beřkovic“, prof. Jan Volavka. Po návratu z USA v roce 1992 nastoupil Jan Libiger jako primář do Psychiatrického centra Praha (PCP) v Bohnicích (dříve Výzkumný ústav psychiatrický, nyní Národní ústav duševního zdraví – NUDZ – v Klecanech). Zde se mu podařilo rozvinout moderní klinickou psychiatrii. Vlivným, ale důsledným vedením přiměl spolupracovníky k plnému docenění významu dokumentace, evidence a dodržování platných předpisů a pravidel. Jako primář Jan Libiger vytipoval pro budoucnost psychiatrického výzkumu vynikající talenty, z nichž některé přímo na kliniku přijal (Tomáš Hájek). Na klinice se mu podařilo vybudovat skvělý a harmonický tým, jenž zazářil na všech frontách univerzitní medicíny: ve výzkumu, ve výuce i v klinické excelenci. Lze bez přehánění konstatovat, že bez Jana Libigera by Psychiatrické centrum Praha (a vlastně ani NUDZ) nebylo tím, čím je. Jan Libiger působil také na 3. lékařské fakultě UK jako docent psychiatrie a od roku 1995 jako profesor. Po sedmi neobyčejně přínosných letech v PCP se Jan Libiger vrátil na Psychiatrickou kliniku LF UK v Hradci Králové jako její přednosta, kde – podobně jako v PCP – dostal příležitost vybudovat nejen fungující a kvalitní klinický, vzdělávací a výzkumný tým, ale i zcela novou psychiatrickou kliniku, jež byla v Hradci Králové otevřena před deseti lety. V historii české psychiatrie to byl počín zcela mimořádný a Jan Libiger se tak vlastně nenápadně, neokázale a skromně stal jedním z největších českých psychiatrů – budovatelů.

Jan Libiger je členem České lékařské akademie, členem výboru České neuropsychofarmakologické společnosti, byl členem oborových komisí pro neurologii a psychiatrii grantových agentur GAUK, IGA MZ ČR, AZV aj. Byl členem výboru České psychiatrické společnosti ČLS JEP, místopředsedou vědeckého přípravného výboru Světového kongresu WPA v Praze v roce 2008 a předseda oborové rady postgraduálního doktorského studia v oboru psychiatrie na LF UK v Hradci Králové. Také se zasloužil o specializační vzdělávání

Obrázek 1, 2: prof. Libiger (na obr. 1 v pozadí, na obr. 2 vpravo) provází Sira Karla Poppera při jeho slavné návštěvě Prahy v roce 1994

v psychiatrii jako předseda Akreditační komise pro specializační přípravu v oboru psychiatrie při MZ ČR. Působí jako člen redakční rady časopisu *Neuropsychobiology* a je zástupcem šéfredaktora časopisu *Psychiatrie*. Byl anebo je členem několika významných mezinárodních společností, především European College of Neuropsychopharmacology (ECNP), European Psychiatric Association (EPA) a evropské skupiny pro výzkum schizofrenie (EGRIS). Libigerovo pedagogické působení se neomezovalo pouze na jeho Alma Mater, ale jako tutor a přednášející působil jak v Dánsku na Lundbeck International Psychiatric Institute, tak v Rakousku ve Vienna School of Clinical Research.

Jan Libiger úspěšně vyškolicil řadu postgraduálních studentů včetně například Milana Kopečka a Lucie Motlové.

Libigerova autorská brilance a důkladnost byly opakovaně oceněny Kuffnerovou cenou Psychiatrické společnosti ČLS JEP za monografii *Schizofrenie* v roce 1991, za spoluautorství *Doporučených postupů psychiatrické péče* v roce 2002, za spoluautorství učebnice *Raboch a spol. v roce 2002* a za učebnici *Höschl, Libiger, Švestka - Psychiatrie* v roce 2003. Za poslední jmenovanou učebnici je Jan Libiger rovněž nositelem Hanzlíčkovy ceny Janssenova nadačního fondu (2003).

Jan Libiger je autorem několika set odborných prací, recenzí, článků a zpráv, z toho 84 je evidováno ve *Web of Science*. Jeho citační index (SCI) čítá k 25. 4. 2018 na 1318 citací bez autocitací a H-index*16. Během své pedagogické dráhy pronesl stovky vyžádaných přednášek a přednášek mimo řádnou výuku.

Libigerův odborný zájem lze rozdělit zhruba do tří tematických okruhů. První se dostává do popředí v úsvitu jeho profesní dráhy, týká se elektroencefalografie a obráží Libigerovu subspecializaci v EEG a výzkumný zájem o ni (mismatch negativitu u nemocných se schizofrenií, u závislých na metamfetaminu aj.). Druhou oblastí je psychoneuroendokrinologie, v níž se věnoval zejména studiu prolaktinové odpovědi na D-fenfluramin (prediktor terapeutické odpovědi na antipsychotika) a dexamethazonovému supresnímu testu (DST). Skupina kolem Libigera patřila k průkopníkům DST

v tehdejší Československu. Třetí tematickou oblastí, jež převládá zejména v druhé polovině Janovy profesní dráhy, je psychopatologie (psychiatry benefits from psychopathology and diagnosis in shaping clinical management, *Curr Opin Psych* 2007) a postavení psychiatrie mezi ostatními lékařskými obory (Rights and Responsibilities of the Psychiatric Profession, *Acta Psychiatr Scand Suppl.* 2000). K tomu přistupuje nespočet prací z oblasti psychofarmakologie a biologické psychiatrie (studium seropozitivity lymeské borreliózy u psychiatrických pacientů, přehled antiepileptik v léčbě schizofrenie, účinek placeba, multicentrická studia clozapinu, studie EUFEST aj.).

Jeho celoživotní partnerka a manželka Eva byla Janovou oporou a svou rozhodností a nekompromisností tvořila povahovou a pragmatickou komplementární protíváhu, jež jeho slušnost vyvažovala všude tam, kde by mohla být třeba i kontraproduktivní. Janův syn Ondřej prokázal zděděnou intelektuální brilanci a přichylnost k anglosaskému světu nejen úspěšným absolvováním Matematicko-fyzikální fakulty UK, ale i následnou profesní dráhou ve výzkumu a v mapování genetické informace a zdravotních dispozic, již zahájil před lety na významných kalifornských pracovištích v USA, kam se za ním Jan Libiger čas od času zaletí potěšit s vnoučaty.

Tak jako před deseti lety při příležitosti Janova jubilea, patří se i nyní připomenout, že Jan Libiger je mimořádnou renesanční osobností s hlubokými znalostmi literatury, staré anglické poezie, historie, filozofie a lidské kultury. Je úžasné sdílet s ním emoci při poslechu krásné hudby, při vyprávění poslední přečtené knihy, při nadšených rozpravách o psychiatrii a její budoucnosti. Jsem šťasten, že jsem ho před půl stoletím poznal a vážím si toho, že se mohu počítat mezi jeho blízké přátele.

Milý Jene, přeji ti za nás za všechny v NUDZ i v naší rodině hodně sil, zdraví, radosti a spolehlivých přátel do dalších let plných tvůrčí práce. Q. B. F. F. F.